

zalaže u duhu vjere. U Hrvatskoj je postignuto osnovno slaganje ogromne većine građana o bitnim stvarima državnog uređenja. Smatram da Crkva sada treba biti duhovno žarište u obnovi, prije svega onih šteta koje je duši čovjeka i naroda nanio bivši totalitarizam; ali jednako tako i velikih rana koje nam zadaje sadašnji nametnuti rat svojom okrutnom mržnjom i nevidenim razaranjem.

Crkva odvrća od svake osvete. Podržava opravdanu obranu i vjeruje u snagu raspete ljubavi, koja će opet sagraditi porušeno bolje od onoga što je mržnja uništila u svojoj destruktivnosti. Zato otvara prostor dijaloga s onima koji su svoj nekada povlašteni i militantni ateizam sada povukli u sferu privatnosti gledajući s nevjericom na slobodno djelovanje Crkve u društvu. Ne isključuje ni one koji su se u svojoj zasljepljenosti okrenuli protiv svoje domovine Hrvatske. Pravi dijalog i tolerancija nisu mogući bez slobode, pa ih tek valja učiti, a s njima omogućiti i praštanje kao uvjet pomirenja.

NA ČETVRTOM RASKRIŽJU

Povodom promjene uredništva Crkve u svijetu

Jakov Jukić

U trenutku kad naš časopis još jednom mijenja svoje ruho i svoje vodstvo, dobra je prilika da se posve kratko osvrnemo na prijedeni put, ne želeći dakako ići odveć iznad pukih dojmova i izbljedjelih sjećanja. Sve je počelo pred gotovo tridesetak godina i u uvjetima sveopće nesigurnosti, ali pod sretnim znakom nezaboravnih novosti Koncila i njegovih hrabrih vraćanja izvorima vjere. Jedan svećenik i dva laika su pokrenuli časopis. Teško je zaboraviti to početno razdoblje radosnog radanja i slabašnih iskoraka u neizvjesnost. Sva sreća što nam je Koncil u živo tada upri-
sutnjavao jedan od njegovih najznačajnijih sudionika, nadbiskup Frane Franić, pod čije smo okrilje stavili našu veliku nadu. Prve brojeve časopisa radili smo u ozračju doista neskrivenog oduševljenja i nestrpljivog iščekivanja promjena, iako okolnosti za to nisu bile baš pogodne. Crkva je naime tek izlazila iz podzemlja i privikavala se na danje svijetlo, a društvo je s povećanim nepovjerenjem pratilo te promjene.

Ipak, za nas je kršćanstvo počinjalo dobivati opravdanost prije svega iz samoga sebe i svoje iznimne poruke, a ne izvanjske društvene podrške. Stoga se ipatilo prihvatiti taj golemi povijesni izazov i pokušati na našim zapuštenim prostorima uspostaviti dijalog – nasljeđujući koncilske nakane – sa svim ljudima dobre volje i imalo želje. Ono što nas je u tome najviše poticalo jest otkriće da je svaki ljudski napor vrijedan pažnje i da nema konačne osude ni za one koji su se najviše udaljili od Očeva doma. Kao da smo otkrivali novo bratstvo među ljudima, kršćanski humanizam proizašao iz dubokog zajedništva dobrote, a ne nametnute društvene jednakos-

ti. Premda još nisu sabrani prinosi i ocjenjeni odjeci Koncila na našim područjima, vjerujemo da će naš časopis dobiti mjesto prethodnika u mnogim ondašnjim duhovnim i misaonim pothvatima.

Ubrzo se to naše mladenačko i vjerničko oduševljenje – praćeno stalnim učenjem na najvrijednijim izvorima europske kulture i zauzimanja dijaloškoga stajališta u svakidašnjem životu – našlo u protuslovlju s zahtjevnim pravilima vođenja jednog modernog časopisa. Na tom nam je drugom raskrižju – prvo je bilo samo pokretanje – pritekao u pomoć don Mate Meštrović, prvi urednik časopisa, usmjerivši naše ushite u smirenu rijeku mirnijeg i razboritijeg shvaćanja uloge pisane riječi u Crkvi i društvu. Njegovo iskustvo bilo je u tom pogledu nenadoknađivo. Bujice su bile brzo smirene, a zatomljena energija oplemenjena i preoblikovana u zreli govor kulture. Nije onda iznenađenje što su se na stranicama *Crkve u svijetu* našli svi oni koji su u intelektualnom smislu još nešto značili, a nije ih zahvatio moćni utjecaj službenog marksističkog svjetonazora. Pokazalo se da u duhovnu okruženju odjek može imati samo riječ napisana s visoko kulturnim izričajem i unutrašnjim mirotovornim raspoloženjem. Uostalom, drugo bi bilo neprimjereno suvremenosti, jedanko kršćaninu i intelektualcu. Vladajućoj ideologiji marksizma nije se moglo odgovoriti ni sitnim političkim podmetanjima, niti nedoljčnim mržnjama nego jedino dostojanstvom i ozbiljnošću osobne misaone i moralne zauzetosti. A to se stalno nastojalo, pa odjek nije mogao izostat. Malo se tko danas sjeća da su u prvim brojevima našega časopisa bile objavljene pjesme Frane Alfirevića, dalekovidni Golubovi zapisi o Paštriću i Križaniću, Ostojićeve nadopune povijesti hrvatskih benediktinaca, Sakačeva istraživanja tragova iranske umjetnosti na hrvatskom tlu, Škovorčeva razmišljanja o velikim ateistima, Tomičićevi soneti, Glavurtićev dnevnik, Pederinovi ogleđi o umjetnosti, Poruka 17 biskupa Trećega svijeta, stručni Škrinjarovi osvrti na hrvatske prijevode Svetoga pisma, Mesarićeva kazališna sjećanja, Zenkove studije o kršćanskom personalizmu i Teilhard de Chardinu.

Četiri godine poslije naš časopis dobiva novo ruho i novog urednika, ovaj put u osobi dr. Drage Šimundže, koji će na toj teškoj i odgovornoj dužnosti ostati više od dva desetljeća. Novo je vrijeme nosilo nove izazove i kušnje, jer se duhovni, moralni i društveni krajolik počeo polako mijenjati. Trebalo je odgovoriti na brojna pitanja i otvoriti se neočekivanim razvojnim ponudama. Postalo je razvidno da kršćanstvo nije mrtvo slovo povijesti nego živi razgovor sa svojim suvremenicima. Znakovi vremena nisu uvijek toliko razgovjetni da bi ih se čitalo kao slova u knjizi, pa ih je valjalo s naporom i strpljivošću otkrivati. Časopis je naravno – kao i svaki čovjek – imao mjestimice uspone i padove, ali nije nikad silazio ispod razine svojih postignuća. Pristizale su mlade snage, okušavali novi talenti, bistrili stari pojmovi, otkrivali neistražene obale i ukrštavali sučeljena mišljenja. Ono što je međutim na osobit način obilježavalo časopis jest upravo njegova otvorenost, pluralizam, okrenutost budućnosti, povjerenje u Zemlju i Nebo, izbjegavanje krajnosti, namjenjenost svima. U njemu su pisali suradnici svih svjetonazora i konfesija. Iznikao na koncilskim nadahnućima, nije zacijelo ni mogao mimoći goruće probleme svojega doba. Zato je bez zadržske zasijecao u ključne teme: sekularizaciju, sekularizam, ateizam, marksizam, ekumenizam, dijalog, crkveno učiteljstvo, teološka učenja, pitanja moralke, biblijsku egzegezu, eklezijalna osporavanja, svećeničku kri-

zu, filozofijsku atropologiju, društvenu revoluciju i povijesne prijevode. Uza sve napasti da izabere naopaki put senzacionalizma, zabavljanja, laskanja ili političke oporbe, časopis je uspio sačuvati ravnotežu, što točnije znači ovo: visoku kulturnu, znanstvenu i estetsku razinu razmišljanja i iskazivanja, ozbiljnost, dobar ukus, poštovanje prema suradnicima i čitateljima, odgovornost za javnu riječ, osjećaj za mjeru i otvorenost za promjenu.

Bilo bi svakako preuzetno pokušati izdvojiti samo neke od mnoštva suradnika koji su ispisali dugi i impozantni niz svezaka od preko sto brojeva našega časopisa. Da nekoga slučajno ne preskočimo ili produžimo nabranje u nedogled, recimo da su svoje tekstove slali oni što su osjetili da imaju nešto važno religiozno, misaono ili duhovno poručiti i to baš u vremenu kad su mnogi šutjeli. Spleo se tako vijenac bremenitih riječi mnogostruke poruke i iznimna moralna svjedočanstva.

Ne treba zaboraviti da se, tada mladi, urednik dr. Drago Šimundža upustio u još jedan stvaralački rizik. Pokrenuo je *Biblioteku Crkve u svijetu* koja je kroz dugi tijek vremena objavila značajan broj stručnih knjiga iz oblasti teologije, filozofije, sociologije, psihologije, pedagogije, povijesti, književnosti i drugih znanstvenih grana. Prva je knjiga nosila znakovit naslov *Budućnost čovjeka*, a preveo ju je sam urednik. Bilo je to davne 1970. godine, upravo u doba kad je preuzeo uređivanje časopisa. Knjiga je rasprodana u samo nekoliko mjeseci, premda nije imala malu nakladu. Na taj su način naši čitatelji prvi put upoznali djelo Teilharda de Chardina. Bilo je to istinsko otkriće, neofitski blagdan i provorazredni intelektualni događaj u pustinji sakralnoga, teško kasnije ponovljiv. Sve ono što je obilježavalo časopis moglo se sad naći u našim knjigama. Nije jamačno pogodno vrijeme da se vrednuje ta bogata i raznovrsna izdavačka djelatnost, ali će budući procjenitelji duhovnih i misaonih prinosa iz nedavne prošlosti teško moći preskočiti pothvat ljudi što su bili skupljeni oko revije "Crkva u svijetu".

Taj doista zamašan posao i težak trud nosio je naš urednik godinama, bez odmora i izbivanja, prepušten sebi i svojoj izdržljivosti. Morao je često biti istodobno lektorom, korektorom, tehničkim urednikom i administratorom, jednako za časopis i za knjige. Najbliži suradnici – već po naravi posla – nisu mu mogli odveć pomoći. Tako je sve palo na urednika. Samozatajno je obavljao svoju dužnost, ispunjavajući pred malo svjedoka tu nezahvalnu i napornu obvezu, koja je i u fizičkom smislu nerijetko bila iscrpljujuća. Po cijele je noći ispravljao tuđe tekstove, a zapostavljao svoje vlastite. Kad se znade kakvim je sve neprilikama i dalekosežnim odlukama inače prepušten urednik, onda slika o njegovu položaju postaje još jasnijom. Makar da zahvalnost nismo niti jedan put dosad spomenuli, najviše smo radi nje ove retke ispisali, jer netko je ipak časopis održavao i širio mu obzorje.

Pijesak je u klepsidri međutim nemilosrdno curio. Prošlo je tako više od dvadeset godina. Bez bučne najave došlo je vrijeme za promjenu, kao uostalom i svemu što postoji na svijetu. Pred nama je četvrto raskrižje. Otud novi urednik, novo uredništvo, novo ruho i nove prilike, ali i jedan stariji član, nositelj neprekinutosti trajanja i nedostojan svjedok rođenja revije. Usprkos tome, ne bi trebalo da časopis bude više živio od uspjeha iz prošlosti nego od dobrih odjeka u budućnosti. Sigurno da nadolazeće

doba donosi bolna iznenađenja i nepredvidljive teškoće, što je vlastito svakome životu. Najprije ćemo se morati suočiti s posljedicama jednog strašnog i razornog rata, koji je u ljudske duše posijao duge mržnje i kušnje slatke osvete. Izranjeni strahom i patnjom, ljudi će biti posebno osjetljivi na sadržaje Crkvenih poruka. U tom je smislu očito da žrtvama nesvakidašnjega rata – koji više pripada psihijatriji nego vojnim znanostima – Crkva neće moći govoriti na posve isti način kako se inače obraća razmaženim i ravnodušnim ljudima zapadnjačke kulture. To je prvi izazov.

Drugom pak idemo u susret završetkom rata kad će nam doći – kucajući na sva vrata – građansko društvo u svojim krajnje primitivnim i surovim oblicima. Neke od tih oblika dobro poznajemo, s obzirom da ih je svako razvijeno društvo odavno prošlo. Stoga možemo danas dosta učiti na tuđim iskustvima i barem ponešto predusresti. Crkva nije pozvana da mijenja svijet nego da ljude učini boljima, što zacijelo nije isto, iako se takvim može učiniti. U svemu tome novom, valja nam trajno ostati vjeran evanđeoskim zasadama i koncilskim pobudama, jer demokracija i nezavisnost nisu još kršćanstvo. Uostalom, eshatološka odrednica spasava kršćanstvo od zemaljskih utopija svih vrsta, pa i onih što su nam najmilije. Ako bude evanđeoski skromna i mirotvorno dosljedna, Crkva može dosta dobra učiniti ljudima. Prepusti li se – i u najkraćem razdoblju – netrpeljivostima i praznim ushitima svijeta mnoge može razočarati i sablazniti. Toj odgovornosti dakako neće uspjeti izmaći ni novi voditelji časopisa na četvrtom raskrižju. Zato im moramo poželjeti srčanost, upornost i izdržljivost u njihovoj velikoj i nemirnoj plovidbi uređivanja časopisa: *Navigare necesse, vivere non necesse*.

Počeli smo s izrazima zahvalnosti, a završili s dobrim željama, upravo onako kako dolikuje smjeni na raskrižju, pa bila ona obavljena i četvrti put po redu.